

FIGURE U SJENI

Čuljak, Irena

Undergraduate thesis / Završni rad

2018

Degree Grantor / Ustanova koja je dodijelila akademski / stručni stupanj: **Josip Juraj Strossmayer University of Osijek, Academy of Arts and Culture in Osijek / Sveučilište Josipa Jurja Strossmayera u Osijeku, Akademija za umjetnost i kulturu u Osijeku**

Permanent link / Trajna poveznica: <https://um.nsk.hr/um:nbn:hr:251:510827>

Rights / Prava: [In copyright](#) / [Zaštićeno autorskim pravom.](#)

Download date / Datum preuzimanja: **2025-01-02**

Repository / Repozitorij:

[Repository of the Academy of Arts and Culture in Osijek](#)

SVEUČILIŠTE JOSIPA JURJA STROSSMAYERA U OSIJEKU
UMJETNIČKA AKADEMIJA U OSIJEKU
ODSJEK ZA LIKOVNU UMJETNOST
PREDDIPLOMSKI SVEUČILIŠNI STUDIJ LIKOVNA KULTURA

Irena Čuljak

FIGURE U SJENI

ZAVRŠNI RAD

Mentor:

doc. art. Ivica Kurtz

Osijek, 2018.

SADRŽAJ:

• UVOD.....	2
• IDEJA I RAZRADA ZAVRŠNOG RADA.....	3
• IZVEDBA ZAVŠNOG RADA.....	4
• ZAKLJUČAK.....	7
• SAŽETAK.....	8
• LITERATURA.....	9
• PRILOZI.....	10

1.UVOD

Svatko od nas se barem u jednom dijelu života susretne s preprekom koja ga sputava, te čovjek biva izgubljen, odvojen od sebe, onoga što jest, ona ga koči i onemogućuje njegov daljnji napredak.

Ovaj završni rad povezan je s osobnim životnim iskustvom. Predstavlja moju borbu, neprikazane emocije stanja, gubitak i nemogućnost povezivanja s prošlosti. Prema tome završni je rad izrađen u crtačoj tehnici u olovci i pasteli kao osjetljivi mediji pomoću kojih sam pokušala dočarati emocije i fragilnost stanja. Rad se sastoji od tri papira jednakog formata koji sadrže po jednu figuru u različitoj pozi. Figure, svaka u svojoj pozi, prikazuju svoje stanje postupno iščezavajući, a forma se rasplinjava te stapa sa sjenom.

2. IDEJA I RAZRADA ZAVRŠNOG RADA

Ideja, odnosno motiv za završni rad, pojavio se upisivanjem kolegija Fotografije na drugoj godini fakulteta te se razrađivao brojnim skicama. U početku smo se bavili analognom (crno-bijelom) ¹ fotografijom, a akromatsko me oduvijek privlačilo i na taj način sam razmišljala. Fascinirali su me kontrasti i duge ekspozicije s kojima sam se kasnije igrala i dobivala raznorazne efekte zamućenih figura u pokretu. Zatim sam se na trećoj godini počela baviti digitalnom fotografijom koja mi je omogućila veću slobodu. Fotoaparat kojim sam se služila bio je starijeg modela, a fotografije su bile *low key* - kompozicija se temeljila na vrlo tamnim tonovima. Bilo kakvom doradom na računalu fotografija bi se počela "raspadati", pojavljivali bi se ² šumovi, zrnatost i fleke što se zna dogoditi zbog fotografiranja sa produženom ekspozicijom, slabim osvjetljenjem, prljavim sensorom i lećom. U početku je bilo vrlo frustrirajuće, no kasnije sam šumove povezala sa skicama u crtačem bloku koji je imao teksturu od kojeg bi crtež podsjećao na degradaciju i gubitak kvalitete fotografije - šumovi, odnosno gubitak sebe. Za potrebu završnog rada izradila sam seriju fotografija.

Nakon prisilnog ostavljanja svega iza sebe i drugih životnih dilema, postala sam rob prošlosti (baš kao što i I. Zidić interpretira Stančića). Kada god bih gledala u prošlost, frustrirala bi me nemogućnost povratka, povezivanja s njom, odsutnost osjetilnog i materijalnog potkrepljenja te udaljavanje od sebe, onoga što jesam i pitanja koje je sve probleme uzrokovala. Rad „Figure u sjeni“ nastale su iz razloga da se pokuša dočarati stanje u kojem se nalazim, zato sjena predstavlja prošlost koje nema - gledam je i ne vidim, dio problematike u sadašnjosti; otklon od sebe, svoga bitka, udaljavanje od ³Istine.

---

¹ „Fotografija je tehnika digitalnog ili kemijskog zapisivanja prizora iz stvarnosti na sloju materijala koji je osjetljiv na svjetlost koja na njega pada. Riječ dolazi od grčkog φως phos ("svjetlo"), te γραφίς graphis ("crtanje") ili γραφή graphê, koje zajedno znače otprilike "crtanje pomoću svjetla". Riječ svjetlopis se ponekad koristi kao domaća riječ za fotografiju.” <https://hr.wikipedia.org/wiki/Fotografija>

² „U digitalnim optičkim sustavima šum je definiran kao neželjeni nasumični signal. Takav nepoželjni signal miješa se s korisnim signalom i utječe na njegovu kvalitetu. Može nastati bez djelovanja svjetla, a može biti i posljedica ekspozicije.” • <http://www.fot-o-grafiti.hr/nauci/napredno-digitalno/%C5%A1um-digitalnih-aparata>

³ Istna- nezaboravljivost bitka

„Da se oglasi prošlost duhu je trebao predmet; da prozbore stvari- oku je trebala svjetlost. Samo ona može iz mraka tvarne egzistencije izvesti predmete na čistinu značenjskoga postojanja.“ (Zidić, 1979:75)

Rad se sastoji od tri jednaka formata u kojemu sam papir predstavlja ograničenost, zatočeništvo te nepromjenjivost situacije u kojoj se nalazim. U tri papira smještene su tri figure različitih poza. Mijenjanjem pozicija likova nastojala sam prikazati pokušaj oslobađanja, upijanja svjetla tj. Istine, no svjetlo je i dalje daleko izvan papira. Gubljenjem svjetla gubimo oštrinu sjene, a lik se gubi i uranja u tamu, no ovdje se radi o reverzibilnom pokušaju. Figure pokušavaju izroniti iz tmine a sjena ih vuče za sobom i nastoji ih rastvoriti u ništavilo.

Takav dojam pokušala sam dočarati suprotstavljanjem svjetla tj. sjene i tehnikom ⁴sfumato tj. mekim zamagljenim tonovima s rasplnutim obrisima, što je Leonardo Da Vinci vjerojatno prvog puta izveo u *Bogorodici u špilji* oko 1485. godine. Predmet je mjerilo prostora, no ovdje nema predmeta s kojim bi mogli povezati lik, odnosno slika je lišena prostora, figure se nalaze u ograničenom formatu koji ne prikazuje nikakvu prostornost, dok jedino svjetlo i sjena oblikuju figure. U prvom crtežu lik je pognute glave, djeluje sasvim izgubljen, stapa se i rasplinjava u sjeni, ona ga proždire (PRILOG 1). Takvu atmosferu htjela sam naglasiti tamnijim tonovima, koji označavaju težinu te većim "šumom" odnosno zrnatosti koju mi je crna pastela u olovci pružala (PRILOG 2). Ako se ne udaljimo od rada, rad će nam izgledati kao apstraktna forma s tek malim naznakama figure te se stavljamo u položaj tog lika tj. izgubljenosti (PRILOG 3). Zatim dolazi druga figura na kojoj uočavamo drugačiju pozu, glava je podignuta te je forma malo jasnije istaknuta što predstavlja pokušaj promjene (PRILOG 4). Naposljetku, figura kleči s pogledom prema svjetlu, kao da želi osjetiti svjetlo, toplinu na koži. Forma je sada u prednjem osvjetljenijem dijelu jasnija, naglasak se stavlja na lijevu ruku koja drži tijelo uspravljenim, zajedno sa desnom koja je zbog udaljenosti zamagljena, a ostatak koji pada u sjenu lagano se stapa sa pozadinom (PRILOG 5). Drugi i treći rad rađeni su u olovci, jer je olovka osjetljiviji medij te daje manju težinu radu a i „šum“ djeluje manje prisutno, trebamo se približiti da bismo ga vidjeli. (PRILOG 6).

---

⁴ „Sfumato je način slikanja koji je dobio ime po talijanskoj riječi fumo, što znači dim. Kao što i samo ime govori, vještím izbjegavanjem oštrih obrisa i graničnih linija, postiže se efekt prozirnog vela koji prekriva tj. zamagljuje čitavu kompoziciju. Leonardo da Vinci je bio prvi umjetnik koji je afirmirao tu tehniku.“

<https://hr.wikipedia.org/wiki/Sfumato>

Na samom početku, a i tijekom izrade završnog rada primijetila sam poveznicu s umjetnicima koji su me inspirirali za daljnji rad: Georges Seurat, Miljenko Stančić, Josip Vaništa.

Seurat je bio francuski slikar i najpoznatiji kao glavni predstavnik poentilizma koji je on volio zvati divizionizam. Mene su se više dojmili njegovi crteži u ugljenu koji pokazuju život i zabave 19. stoljeća te se ističu svojim dramatičnim odnosom svjetla i sjene, glatkim prijelazima i teksturom (PRILOG 7).

Miljenko Stančić bio je jedan od najvećih hrvatskih slikara 20. stoljeća, slikar magičnog realizma, metafizičkog slikarstva i začetnik nadrealizma u hrvatskoj umjetnosti. Njegove sanjive slike, nježni potezi kistom, zamučena lica, figure i sjećanja na djetinjstvo su me najviše inspirirale te sam se s njima i povezala (PRILOG 8).

Josip Vaništa bio je hrvatski grafičar, pisac, slikar i sveučilišni profesor. „Sve je nedovršeno, poluizgovoreno, hlapljivo. „Ali u Vaništinim crtežima nema tragova tvarnog, fizičkog ili kemijskog raspadanja...Predmeti nestaju zračnom, svjetlosnom metamorfozom: čisto, bestjelesno, elevacijom.“ (Zidić, 1998: 46) (PRILOG 9 i 10)

3. IZVEDBA ZAVRŠNOG RADA

Za potrebu završnog rada izradila sam seriju crno-bijelih fotografija, od kojih sam izabrala tri koje su služile kao predložak za daljnji rad. Radi se o muškom aktu koji zauzima različite položaje, a model na fotografijama je moj brat, što rad čini još intimnijim jer dijelimo iste probleme (PRILOG 12). Fotografije sam postigla na način da sam postavila prozirnu foliju koja je visila sa stropa te modela iza nje. Na lijevoj stani izvan kompozicije nalazila se sobna lampa koja je indirektno osvjetljavala lik te unosila difuzno osvjetljenje. Rad se sastoji od 3 papira dimenzije 140 x 107 centimetra. Budući da nisam mogla pronaći željenu strukturu papira, sama sam je izradila. Papir sam preparirala betonskom bojom zbog bjeline (prvobitno je bio smeđ) i dobivanja teksture. Prvo sam ispitala kakve sve teksture mogu postići različitim valjcima (PRILOG 11). Dlakavi valjak nije davao ujednačenu teksturu pa sam se odlučila za spužvasti valjak. Tekstura mi je bila potrebna zbog već navedenih razloga postizanja „šumova“ odnosno zrnatosti. Tijekom rada na takvoj grubljoj površini, olovka i pastela gube svoje svojstvo mekoće, što ide u prilog konceptu rada. Kao medij koristila sam *Koh-I-Noor* marku olovke- 2B, 4B, 6B, 8B te također njihovu crnu pastel u olovci zbog izrazite kvalitete i postojanosti tona, a u svrhu korekcija gumicu za ugljen i pastel marke *Faber Castel*. Što je olovka bila mekša, to sam više uspijevala dobiti sočniji trag te se dojam zrnatosti povećavao. Kako bi zrnatost površine bila još izraženija, crtala sam olovkom i pastelom pod kutom. Na pojedinim dijelovima se vide greške, odnosno mrlje koje su nastale tijekom transporta radova zamrljanim drvetom, zbog rada olovke pod kutom ili uslijed pokušaja korekcija tonova. Sam put izrade rada bio je težak te isti problemi su me sprječavali u izradi. Često se događalo da se izgubim u radu te da izgubim lik u svim tim rasplinutim tonovima.

4. ZAKLJUČAK

Završnim radom „Figure u sjeni“ pokušala sam prikazati svoju problematiku i opsjednutost s prošlosti i sadašnjosti bez ulaska u intimne detalje te usaditi melankoličnu atmosferu. Smatram da sam selekcijom triju fotografija iz cijele serije odabrala odgovarajuće, koje bez dramatičnog govora tijela ukazuju na beznade i izgubljenost. Crtaća tehnika omogućila je dočaravanje ideje i osjetljivost ove teme. Ovim radom dobila sam mnoge ideje koje nastojim razvijati u budućnosti. Žao mi je što nisam mogla više pridonijeti ovom radu jer me je ista problematika sprječavala u izradi rada.

5. SAŽETAK

Rad „Figure u sjeni“ prikazuju moj gubitak sebe i nemogućnost povezivanja s prošlosti. Ta problematika izrađena je u obliku figura koje su raspoređene na tri papira. U svrhu izrade ovog rada napravljena je serija fotografija koje su služile kao predložak za daljnji rad. Rad se također temeljio na šumu koji je proizašao kao tehnička greška u fotografiji. Šum je predstavljao dio ključne problematike koji se u radu prikazao u obliku znatosti do koje sam došla crtanjem olovke po izrađenoj hrapavoj površini. Digitalni šum predstavlja gubljenje kvalitete fotografije, a šum u gubljenje sebe. Svaka od tih figura u određenom je položaju te postupno pokušava izaći iz sjene koja ih okružuje, rasplinjava te uhvatiti svjetlo tj. Istinu. Pizori nestajanja i rasplinjavanja prikazani su pomoću sfumato tehnike.

Ključne riječi : figura, sjena, olovka, pastela, sfumato, šum

engleski : figure, shadow, pencil, pastel, sfumato, noise

6. LITERATURA

Knjige

- Davies, Denny, Hofrichter, Jacobs, Roberts, Simon (2013.), Jansonova povijest umjetnosti, Zageb, Stanek
- Zidić I. (1998.), Ogled o Vaništi, Zagreb, Kratis
- Zidić I. (1979.), Miljenko Stančić, Zagreb, Nakladni zavod Matice hrvatske

Internet

- <https://hr.wikipedia.org/wiki/Fotografija>
- <http://www.fot-o-grafiti.hr/nauci/napredno-digitalno/%C5%A1um-digitalnih-aparata>
- <https://www.moma.org/calendar/exhibitions/27>
- <https://www.scribd.com/document/288993230/Bitak-i-Vrijeme-sa%C5%BEetak>

Fotografije

- PRILOG 1, 2, 3, 4, 5, 6, 11 Autorske fotografije
- PRILOG 7 <https://www.worldgallery.co.uk/art-print/georges-seurat-woman-reading-354229#>
- PRILOG 8 Zidić I. (1979.), Miljenko Stančić, Zagreb, Nakladni zavod Matice hrvatske
- PRILOG 9 <http://vjencanja.story.hr/ideje/iz-kulture/hommage-olovci/>
- PRILOG 10 Zidić I. (1998.), Ogled o Vaništi, Zagreb, Kratis

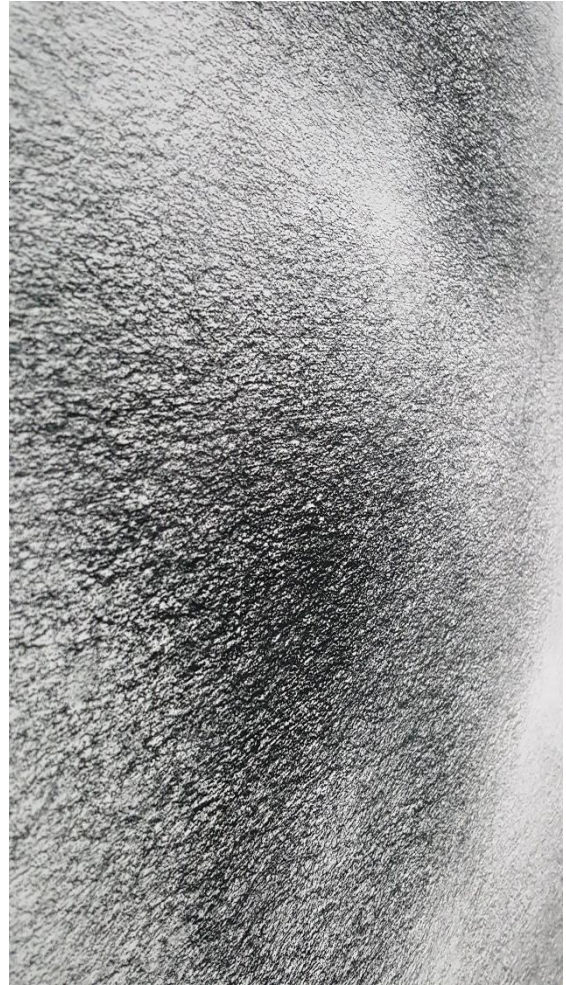
7. PRILOZI

PRILOG 1

PRILOG 2

PRILOG 3

PRILOG 4

PRILOG 5

PRILOG 6

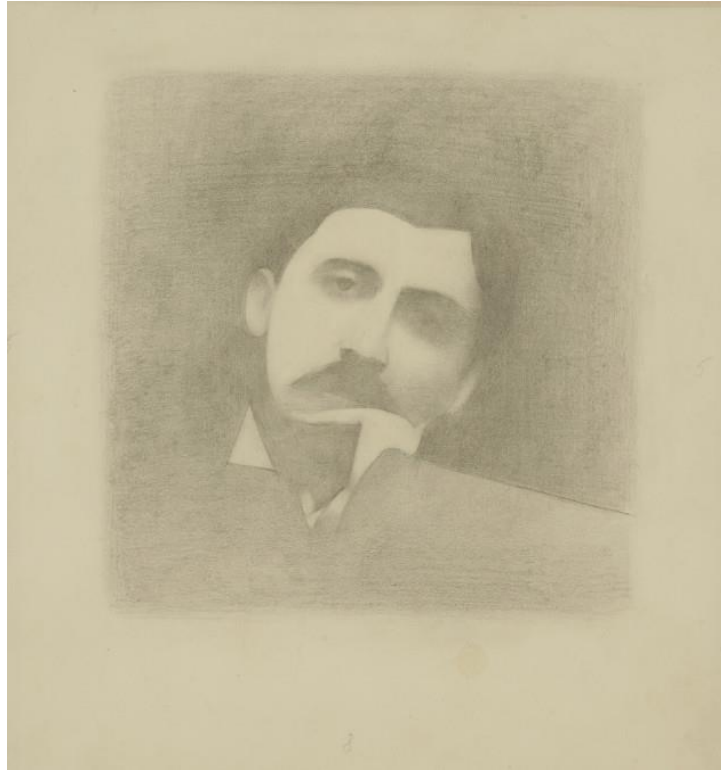

PRILOG 7 *Žena koja čita*

PRILOG 8 *Dječak s kukcem, 1967.*

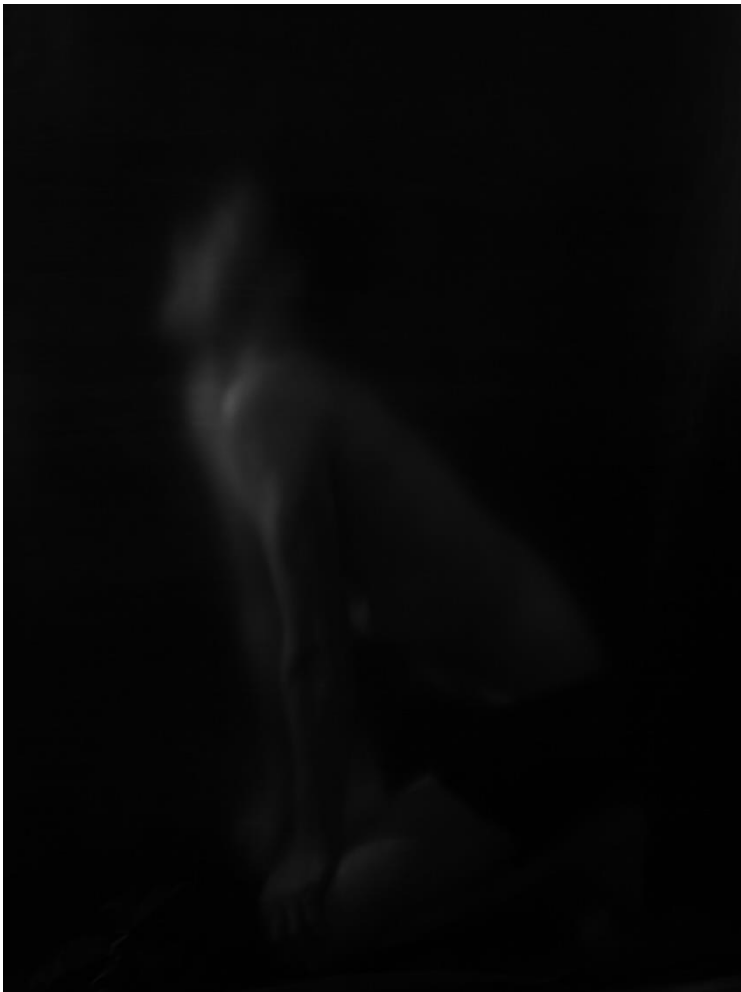
PRILOG 9 *Marcel Proust*, 1954.

PRILOG 10 *Konji u polju*, 1954.

PRILOG 11

PRILOG 12